

Academische Openingszitting

Associatie Universiteit Hogescholen Limburg – AUHL

23 september 2015

Toespraak Ben Lambrechts

Beste studenten

Collega's

Vrienden van de Universiteit Hasselt en Hogeschool PXL

SOHO is een buurt in Manhattan in New York. Het ligt tussen Houston Street, Canal Street en Sixth Avenue. De naam komt van 'South of Houston (Street)'. Het bestaat uit vijfhonderd gebouwen met gietijzer aan de gevels en vormt sinds de jaren 70 een beschermd stadsgezicht.

Tegelijk staat SOHO voor het geheel van initiatieven die secundaire scholen, hogescholen en universiteiten nemen in verband met de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs. SOHO-initiatieven gaan verder dan enkel de studiekeuzebegeleiding en dragen bij tot het geheel van het levenslang leren. SOHO heeft als doel om de doorstroming van de leerlingen naar het hoger onderwijs goed te laten verlopen en de slaagkansen in het hoger onderwijs te verbeteren.

Wees niet ongerust: ik kom straks terug op het verband met SOHO in Manhattan, maar zoals u weet werd het centrale thema van deze academische openingszitting aangekondigd als “de overgang van secundair naar hoger”.

Dat er vandaag directies van secundaire scholen aanwezig zijn maakt mij erg gelukkig. Alleen als we een heel goede en ijzersterke band smeden tussen secundaire scholen en hoger onderwijs kunnen we de hoop koesteren om onze samenwerking nog intenser te maken en te verbeteren. We zijn steeds onze jongeren indachtig.

In de wandelgangen van het onderwijs worden heel wat bommen opgezet over ijkingstesten, oriëntatietoetsen en toelatingsproeven. Ook VLIR, VLUHR en VLHORA hebben dit punt op hun agenda gezet. Samen met u merk ik dan op dat dit debat vandaag wat verengd wordt tot één thema, één instrument, in een overigens hele ruime batterij.

Het staat in het regeerakkoord gebeiteld en men wil nog dit academiejaar tegen Pasen een instellingsneutrale oriënteringsproef uittesten voor leerlingen in de derde graad van het secundair onderwijs.

Er valt heel wat voor of tegen (al dan niet verplichte) toelatingsproeven te zeggen. Ook in het secundair onderwijs hoor ik mijn collega's zeggen dat het invoeren ervan zou betekenen dat we toegeven dat het secundair onderwijs niet goed werkt. Immers: waarom zou een toelatingsproef nodig zijn, als we de eindtermen van elke richting kennen? De eindtermen als uitgangspunt nemen, dat is misschien nog eens een idee.

Maar we willen dit debat voor of tegen oriënteringsproeven niet voeren, en al zeker niet hier en niet vandaag. We willen het overstijgen.

En zo komen we bij het kernthema van ons betoog: KEN UZELF. In het oude Griekenland wisten ze dat al. Studenten van de Thalische school vonden de slogan "gnoti seauton" (ken uzelf) zelfs op borden en drinkbekers terug.

KEN UZELF. Het klinkt simpel, maar dat is het niet uiteraard. Mijn vrouw bijvoorbeeld kent mezelf bijvoorbeeld beter dan ikzelf me ken. Zegt ze. Nochtans volg ik mezelf reeds 40 jaar op de voet, geen seconde ben ik van mijn zijde verwijderd.

KEN UZELF is naar onze mening de agenda van het onderwijs, een agenda die doorloopt van kleuterklas tot en met het hoger onderwijs. Leerlingen en studenten kunnen dan gewapend met voldoende zelfkennis zelf verantwoordelijkheid nemen voor het pad dat ze kiezen.

Nu hebben we wel eens de neiging om leerlingen in een momentopname éénmaal extern te beoordelen. Het maakt zelfs niet zoveel uit of dat gebeurt met een oriënteringsproef of door een klassenraad. Misschien kan een flairtest voor sommige wetenwaardigheden over jezelf wel bijzonder inzichten geven?

Het mag en kan voor mij allemaal, zolang we maar niet degraderen tot een leerfabriek, het moet meer zijn. De een school zou een spiegel zou moeten zijn.

Want "meten is weten", maar enkel meten is verkleinen. Bovendien zijn er zoveel parameters van invloed op het beeld dat men van u heeft of dat u van zichzelf geïndoctrineerd krijgt (herkomst, taal, uiterlijk, vrienden, interesses, intelligentie...). Hetgeen me dan nog het meest beangstigt, is dat vele van deze deciderende parameters nog onder de radar blijven of onbewust zijn.

Als ik zo introspectief terugkijk naar toen ik 18 was, een vat vol emoties en passie, verliefd tot over mijn oren, snakkend naar de wereld en op verkenning, zot zot van muziek spelen en mensen leren kennen, en kon niet stilzitten Kortom, ik was niet min. En er is nog niet zo veel veranderd. Ik geef het toe: het is een slecht voorbeeld (maar toch).

Ik durf gerust alle mijn leraren secundair onderwijs te eten geven die voorspeld zouden hebben dat ik hier vandaag als algemeen directeur van een hogeschool zou staan. De stroper die boswachter wordt is eerder de uitzondering dan de regel. Gelukkig staat de wereld steeds meer open voor deze profielen. Men noemt ze tegenwoordig "eigengereid met een

positieve connotatie". Dat heb ik vanmorgen bijgeleerd op het stadhuis. Maar bij een test zullen deze misschien door de mazen van het net vallen.

Samenvattend: laten we deze instrumenten gebruiken ten goede en formatief in een integraal traject, maar laten we ze niet heilig verklaren.

Want iedereen heeft recht op een propere lei en een gelijke startkans op de snelweg van het hoger onderwijs, met een verse start, zonder vooroordelen en een juist zelfbeeld. Ik moet u niet de kracht uitleggen van de self fulfilling prophecy, één van de sterkste mechanismen in de wereld.

Als iedereen denkt en zegt dat ge goed zijt, wordt ge ook goed. Dan krijg je wind onder je vleugels, wordt je zelfzekerder, krijgen je zelfvertrouwen, geloven de mensen u meer, heb je meer overtuigingskracht...dan kan je eigenlijk de wereld aan.

Maar wanneer men minder in u gelooft (op basis van testen...) dan moet men toch uit een bijzonder, hard, masochistisch en zeer zeldzaam hout gesneden zijn om daar motivatie uit te halen. Dat behoeft toch geen betoog meer...

Onderwijs moet kansen geven en coachen in de zoektocht naar jezelf.

Een eerste examen in hoger onderwijs is een belangrijk doch geen beslissend moment. De begeleiding mag dan meer beginnen toenemen doch iedereen mag tijd krijgen zich aan te passen en te herkansen.

Als we de verhalen beluisteren die onze docenten lerarenopleiding-PXL Education terug meebrachten van een bezoek aan een aantal Highschools in de Verenigde Staten, kunnen we ons niet ontdoen van de indruk dat dit proces daar al veel verder staat. Hoewel in het buitenland alles soms mooier en beter lijkt en omgekeerd ook de buitenlandse gasten ons ook steevast fantastisch vinden...is toch die geest, die spirit van het verhaal dat ze meebrachten uit SOHO, downtown Manhattan op zijn minst inspirerend (en zo zijn we terug bij het Soho van mijn inleiding).

Het lijkt of leerlingen er veel meer zelfverantwoordelijkheid krijgen. Wie er bv aan hoger onderwijs wil beginnen, moet zelf een dossier voorbereiden om toegang te krijgen tot de instellingen van zijn keuze. Eenmaal in de universiteit kunnen studenten als het ware een puzzel leggen van hun opleiding en bouwen ze zelf een specialisatie in binnen en of buiten de faculteit, eerder dan een opgelegd programma te volgen.

Opvallend is de sfeer van vertrouwen tussen docent en student, de informele band die respect afdwingt. Het heeft soms meer weg van een contract om samen een stuk weg af te leggen. Vergelijk het met de sfeer in de film 'Dead poets society' met wijlen Robin Williams. Er wordt een sfeer gecreëerd waar praten en feedback belangrijk zijn, een systeem van coaching in plaats van assessment.

In onze hogeschool hebben wij een vertaling proberen te geven van dit idee door het concept “junior collega”.

Het uitgangspunt in onze hogeschool is onderwijs waarin studenten, lectoren, onderzoekers en professionals uit het werkveld gelijkwaardige partners zijn. De studenten worden vanaf dag één onze ‘Junior Collega’. Samen met lectoren, onderzoekers, peers en mensen uit het beroepenveld werken we aan projecten in onderwijs, onderzoek, dienstverlening of de kunsten.

In aanvang investeren we in begeleiding en disciplinaire kennisopbouw. Onze toekomstige professionals moeten hun vak, hun metier goed kennen. In een verdere fase van de opleiding evolueert dit naar een grotere zelfstandigheid in een multidisciplinaire context. Innovatie zit immers waar verschillende disciplines elkaar ontmoeten. Ook onderzoekend en ondernemend handelen wordt gestimuleerd. PXL-UHasselt studentstartup, de verschillende onderzoekscentra en PXL-Congress bieden de studenten voldoende stimuli om te excelleren in deze domeinen.

In dit onderwijsconcept zijn echtheid, innovatie en co-creatie de sleutelwoorden. Het hoeft toch geen betoog meer dat wanneer er vertrokken wordt vanuit concrete en reële casussen studenten veel meer leren.

De beste lessen zijn deze die gegeven worden in een zeer authentieke, echte omgeving, een omgeving waar niet alles op voorhand is gepland. Door toevalligheden die je samen met je medestudenten en docenten meemaakt en waar je ervaringen deelt en waar je reflecteert en bestudeert, onderzoekt, samen zoekend naar oplossingen. Gegidst door externe experts en coaches (onze docenten) in een multidisciplinaire omgeving waar ook ter wereld: zo moet ons onderwijs zijn.

En dat brengt ons naadloos bij ons PXL leitmotiv. Beste collega’s, het kon niet achterblijven: de X-factor...

De PXL agenda is sterker dan ooit te voren gedomineerd door de eis om individuen op te leiden die beantwoorden aan onze metafoor van de X-factor: empathie, ondernemend en innovatief, disciplinair en multidisciplinair en internationaal samenwerken/netwerken.

Wij vormen excellente professionals die klaar zijn voor onze bijzonder wijzigende arbeidsmarkt en een uitdagend leven. Kortom: excellente professionals die surfen op de voorspelde schokgolven van Geert Noels.

Nog deze week zei een student PXL-marketing op TV “ze behandelen ons hier niet als kinderen. Ik heb het gevoel dat ik kom werken”. Mooier zou ik het niet kunnen zeggen.

Bovendien groeit het aantal junior collega’s van 30 of 40 plus gestaag. De levensverwachting benadert stilaan 100 jaar: men krijgt twee levens in vergelijking tot heel vroeger. Het is dan niet zo vreemd dat levenslang leren en soms een tweede bachelor studie aanvatten op later leeftijd niet meer vreemd is.

Maar terug naar de vraag: hoe kunnen het hoger onderwijs en het secundair nog beter gaan samenwerken. Daarvoor is het nodig om de huidige barrières tussen de twee weg te werken.

Ook HBO5 opleidingen in centra voor volwassenonderwijs of verpleegkunde HBO5 zullen een rol te spelen hebben in onze provincie bij de overgang van secundair onderwijs. We stellen vast dat heel wat studenten nog struikelen bij de overgang. Ze worden ontmoedigd, kosten geld aan ouders en overheid en al te vaak eindigen deze studenten totaal gedemotiveerd en alsnog ongekwalificeerd op de arbeidsmarkt. Ook in onze hogeschool zijn velen geroepen, maar is niet iedereen uitverkoren.

Soms, niet altijd, is het beter om de Himalaya te beklimmen via de noordelijke, minder steile helling waar het bijna nooit regent, dan om de weg te nemen van de zuidelijke steile en scherpe helling. Als je maar boven geraakt. Om de kenniseconomie waar te maken hebben we minstens 60% hoger opgeleiden nodig. Het voordeel van het zalmmodel -of het noordelijke Himalayamodel- is toch wel dat voor de student alle opties openblijven; van HBO5 naar professionele bachelor van professionele bachelor naar master...

Maar goed...

Dames en heren:

Ook onze lerarenopleiding, die de perfecte brug vormt naar de secundaire scholen, zal mee "inbreken". Onze lerarenopleiding telt 1.220 Trojaanse paarden, weliswaar niet bemand met soldaten maar met innovatieve en ICT-vaardige junior collega's...

De lerarenopleiding is voor onze hogeschool een bruggenhoofd naar de secundaire scholen in onze omgeving, maar ook onze andere opleidingen laten zich niet onbetuigd. Willen we het ritsen tussen SO en HO bevorderen dan moeten we elkaar nog veel beter leren kennen en dat kan via

- Wetenschapsprojecten, PXL-Hasselt Makerspace
- Projecten in het kader van de ondersteuning van de studiekeuze
- Centrum Willewete in Herckenrode
- Aanbod navormingen voor leerkrachten
- Enz

Dames en heren:

Onze associatie doet het kwalitatief, maar ook kwantitatief zeer goed. En dat geldt ook voor de Hogeschool PXL. Onze hogeschool mag voor de zoveelste keer op rij groeicijfers voorleggen; we tellen nu 8.200 junior collega's. En dat terwijl we pas een stijging in 2021 mochten verwachten in het kader van de nataliteitscijfers. P.S.: onze vroedkundeopleiding is met 85% gestegen en deze studenten moeten minstens 40 bevallingen per jaar begeleiden... laat de kinderen dus maar komen!

Om af te sluiten heb ik nog een rubriek voorzien met de naam "korte dienstmededelingen"

- Op de werktafel van deze minister ligt weer eens de rationalisatie van het opleidingsaanbod. Kort samengevat: er zijn 65 opleidingen aan hogescholen in Vlaanderen. Ons lijkt dat niet echt een probleem: wie het moeilijk heeft met kiezen uit 65 opleidingen heeft het moeilijk met de complexe wereld. Elke dag vele keuzes maken is een levenswijze geworden. Gemiddeld ontvangt een hogeschool 5.000 euro per student van de overheid. In onze hogeschool is dat gemiddeld 4.200 omdat de opleidingen business en techniek lager gefinancierd worden dan andere (begrijp wie het begrijpen kan). Afgestudeerden aan hogescholen zijn kampioenen in de schoolverlatersstudie (ze hebben werk). Ik hoop dat ik duidelijk ben geweest en we dit debat kunnen stilleggen.
- Het regeerakkoord wil het onderzoek dicht bij de samenleving en organisaties brengen en de valorisatie ervan vergroten. Zet daarnaast dat onderzoek aan de hogescholen multidisciplinair en laagdrempelig is, en we kunnen zeggen dat er een sterke valorisatie is aan producten, diensten en processen waar onze KMO's en organisaties echt om vragen. Ik ben duidelijk hoop ik: de hogescholen staan klaar.
- 2016 wordt een bijzonder jaar. De instellingsreview staat voor de deur, maar we zijn niet bevreesd. Kwaliteit kan men niet veinzen. Onze organisatie en onze kwaliteit zit goed.
- Tenslotte nog een ernstige noot. Het kan toch niet meer zijn dat anno 2015 sommige mensen erbarmelijk lijden omdat ze op de verkeerde plaats zijn geboren of dat mensen dicht bij ons, als het ware om de hoek, onder de inkomensminima leven. Het snijdt ons de adem af als we de beelden zien. Onze hogeschool heeft in crisissen niet stilgezeten maar sensibiliseert haar gemeenschap en ondersteunt bestaande professionele organisaties. Als hogeschool willen wij deze organisaties steunen die dicht staan bij wie hen nodig heeft...

Dames en heren, als slot:

aan het einde van de zitting mag u straks allemaal rechtstaan voor het Limburgs volkslied. Nu mag u dat ook al eens doen, om onder uw zetel op zoek te gaan naar mijn cadeautje. Dit academiejaar ben ik namelijk 10 jaar directeur, en dit is mijn manier om u te laten delen in mijn kinderlijke vreugde over dat feit. Onder uw zetel vindt u ook zoiets (grote lolly omhoogsteken).

Mijn dank.

Ben Lambrechts

Algemeen directeur Hogeschool PXL